

דבורה בארון – מה שהיה

בספר זה ישנו מאורע אחד תמציתי שיש
בו משום רמז לכל הלך-נטשה של הסופרת.
מסופר על ברווז טפשי, שמן וכבד-תנועה,
שנקנה בידי אמא מאיש-כפר. נועד הברווז
לפיטום מופלג ולשחיטה למען ספק צידה-
לדרך לאחת-הבנות היוצאות למרחקים. בהגיע
עת הנסיעה, ניתנו מים לפני הברווז, בשביל
שתהיינה נוצותיו גמרסות בקלות, והוזמן
השוחט. קרה מקרה אשר הפתיע את כל
בני-הבית וגם את השוחט. אך נגשה סבתא

עשר שנים. הרב מציין בהלכות גטין, ולבו כואב ביחד עם „מזבח מוריד דמעות“, אך על-פיכך גדולה בעיניו מצוות בנין משפחה בישראל. רגשותיו עם בעלי-התלמוד שונגאי „שלחי“, ומסקדינו עם המתאכזרים ליחיד לטובת הגזע, לטקס-הגט, כמו למחזה-טראגדיה בתיאטרון, באים כל אנשי העיריה. הסופר הזקן, ידו רועדת בכתיבת-השמות, והגט נפסל על ידי כתב-ידו המטשטש את החתימות. הגירושין נדחו, ותוך כדי ימים ספורים, הרתה האשה ותלד בן לתנחומים: — מעשה במינקת צעירה, אלמנה עלובה, שהיא מגורשת מבית-גביר משום זכאון-לבה ועצבנותה, והיא מתה בשלמים בדרך אל בית-אמה, ודמות בעלה המת מלפנת אותה ברחמים רבים עם גויעתה; —

הם הם מקצת מן הספורים שבספר, ונוגה אנושי ובענינים זכים שפוכים עליהם. מתהלכים שם גברים, סנדלרים, וחייטים תמימי דרך, מלמדים מחשב-קצין, נשי „צאינה וראינה“, נערי חדר וישיבה, מלבושים תפורי יד ומעשי תבשיל ומאפה, — והתורה מזדמרת מן החלונות, משתזרת בכל השיחות, מצעיפה את כל מראות-הטבע.

התימות עתיקות, וראינות במנדלי, בשלום עליכם, בברקוביץ. שונה ספרה של דבורה בארון, כזה שיותר מכתביהם של אלו הוא מרוחק ריחוק-הווי משעות-המעשה, עד שהציורים, עם כל ממשות שלהם ואינטימיות שלהם, הם דבר-אגדה מעולם שחלק, ולא דברי אורח החי בעולמו, — כזה, ובעוד משהו:

ארץ-ישראל עומדת מאחורי כל אמרות הסופרת, ונותנת צבע לכל השקפותיה. גם בעיירה עיניה רואות את המושרש, את הדבק בטבע, את ניסור קרש-הבנין ואת זרעית הורעונים. נציץ הצצה קלה באוויר של ערב-פסח:

„פעם, כיום אשר כזה, יצאה הרבנית אל הרחבה שלפני ביתה, לבושה אותה שמלה מרווחת גופה, ובידה קרש וק ומהוקצע, אשר אך זה נגזר מארון עול ימים.

להוציא את סמל המים מתחת מקורה-הברווז, והנה היתה רוח אחרת עם זה העוף הביתי, המטומטם, שערכה לא ידע אלא תורת-אכילה בלבד. הוא פרש כנפים, נתחמק בעד הדלת הפתוחה, המריא למרום, עמד על גג בית-היראה הגבוה, ומשם דאה הרחק הרחק על פני הערבה האיך-סופית המלבינה בשלג, ויאבד.

כן בספרה של דבורה בארון, זכרים משוטים, ביוני, עיני משפחה רבילים והלכות-אכילה לשבתות וחגים, נהפכים משהו טראי ורחוק, משהו מופלא ואדיר. ההליכות היום-יומיות, בהיותן אבודות בעבר, עוטות תום ותובה ושירה.

משובצים בו בספר המוני מעשים שהיו בעירת-המולדת, וכל אחד, מסורת-עם בו וטבע-אדם בו:

מעשה ברב שהכריז על קבורת ש מ ו ת , הוא עצמו עולה עם השמש אל עלית-הגג של בית-הכנסת. שם מונחים קסעי סדורים ומחזורים וקרע-טליתות שניטמאו בשעת-טרעות, אף שם מוטל ספר-תורה קטן שנפסל, כולו עירום כמו תינוק אומלל, ושני הגברים תהים אגב-דמעות על גורל קדשי-ישראל וחינוקות-ישראל בשרודם, אשר שם שמים נקרא עליהם והם מוזנחים באשפה; —

מעשה באלמנה אחת, אשת מוזגת, שאכררי הכפר היו מכבדים את זכר-בעלה, ונותנים לה קצת פרנסה, ובניה נפוצים לעברים שונים, איש לעניניו. ביום-שיכון התנפלו האכרים על בית-המזיגה והרסוהו, והיא שבה העירה, למצוא קן בנחלה קטנה שנשארה לה שם מרכושה-משפחה בעבר. האכרים, מתביישים בפכחונם מהתפרצותם הבהמית, תוורים לעשות מסחר אתה, אף אנשי-העיר מטייעים בידה, ולבסוף ביתה מוקם מחדש. לאסלאט שבים אליה גם בניה המפורים; ובסעודת יום-טוב, כשכולם סביב לשולחנה, היא רואה בכינוסם סימן ונבואה לקיבוץ-גלויות בארץ-הקודש. אחד הצעירים מקשיב לדיבורה, קולט פסוקי הנחמה, ואינו יודע כי הוא עצמו עתיד להיות במקימי הריסות הארץ העתיקה; — מעשה באשה אשר לא ילדה לבעלה במשך

בחורף נטפו הגנות בצהלה. מאהורי מדרות
 הגנים קראו צעירי התרגולים בצלילות
 וקצור — אביבית, והרכבית. בהרימה את
 הקרש למעלה, סמנה במרומי הכותל את
 המקום, שאותו היא מקצה למדף בשביל
 יבוש עוגות הגבינה בימות הקיץ, וקבעה
 בעצם ידה את המסמרים.

לקול הכאת הפטיש הקיצה התינוקת
 הקטנה, אשר היתה מוסלת בעריסתה, ובעטה
 ברגליה בשמיכתה, בהשמיע מתוך כך מין
 המידה, אשר דמתה מאד להמית מי האביב
 השוטטים במורד הקרוב.

ש י ר ת - ד ב ו ר ה חדשה זו תהא
 נקראת בעונג הן על ידי שוחטים בזכרונותיה
 של הסופרת, הן על ידי ילדי דור חדש
 שהענינים ההם אינם לבנם אלא מסורת
 הורית.

נ סחורבא.